

О. А. ГОНЧАРЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри державного будівництва та місцевого самоврядування Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНТЕРНЕТУ ЯК СКЛАДОВА ПРАВ ДИТИНИ

У статті розглянуто право дитини на доступ до Інтернету як складову таких прав дитини, як право на свободу вираження поглядів та інформацію, свободу думки, право на освіту, право на приватне життя і захист персональних даних, право на безпечне користування Інтернетом, право на повагу до честі та гідності дитини. Зосереджено увагу на перевагах та ризиках, яким може піддатися дитина в ході реалізації зазначених прав. Надано позицію Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дітей у мережі Інтернет.

Ключові слова: права, дитина, Інтернет, захист, приватне життя, інформація.

Актуальність теми публікації. Майбутнє кожної нації і людства в цілому потенційно залежить від покоління, що підрастає. Для забезпечення дітям можливості визначити себе як особистість і реалізуватися в безпечних і сприятливих умовах на державному та міжнародному рівні розроблено низку нормативно-правових документів, що регламентують права дитини в різних сферах життя. З розвитком інформаційних технологій, усе більшого використання дітьми мережі Інтернет і тих можливостей, що надаються їм у ході користування мережею, постає питання захисту дітей та молоді від негативної інформації, яка становить загрозу їхньому фізичному й інтелектуальному розвитку та морально-психологічному стану [5]. Адже вільний доступ до віртуальної мережі крім безмежних можливостей для дитини може створювати по-справжньому тривожні проблеми, пов'язані з недотриманням її прав в інформаційному середовищі. Тож значною мірою інтерес до цієї тематики пов'язаний із проблемою захищеності дітей у віртуальній мережі, адже дитина, зважаючи на свою фізичну і розумову незрілість, потребує спеціальної охорони і турботи, включаючи належний правовий захист.

Згідно з Рекомендаціями, даними Комітетом з прав дитини ООН, усі діти повинні мати право на безпечний доступ до ІКТ та цифрових ЗМІ, на можливості повною мірою брати участь, висловлювати свою думку, шукати інформацію і використати всі права, позначені в Конвенції про права дитини (КПР ООН), Європейській конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод і Європейській соціальної хартії, не піддаючись дискримінації.

Отже, зрозуміло, що реалізація дітьми права на доступ до Інтернету вимагає від держави забезпечен-

ня ще низки прав, складовою яких є вказане право. Мова йде про право на свободу вираження поглядів та інформацію, свободу думки, право на освіту, право на приватне життя і захист персональних даних, право на безпечне користування Інтернетом, право на повагу до честі та гідності дитини, право звернутися за захистом тощо, які потребують аналізу у світлі питання, що розглядається.

Стан дослідження теми. Права дитини, й зокрема право на доступ до Інтернету, повинні однаковою мірою забезпечуватися в офлайн та онлайн. Цей принцип передбачає повагу до прав і свобод не тільки дітей, а й інших інтернет-користувачів. Окремі права і свободи в контексті використання Інтернету, а також правові засоби захисту прав дітей у мережі Інтернет є предметом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як А. Ван ден Борн, В. О. Маркова, К. Б. Левченко, І. М. Рущенко та ін.

Метою публікації є аналіз права на доступ до Інтернету як складової інших прав дитини й позиції Європейського суду з прав людини із зазначеного питання для формування вітчизняної правової позиції щодо можливостей реалізації дітьми права на доступ до Інтернету й захисту їх прав у мережі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про охорону дитинства»: «Кожна дитина має право на вільне висловлювання особистої думки, формування власних поглядів, розвиток власної громадської активності, отримання інформації, що відповідає її віку. Це право включає свободу шукати, отримувати, використати, поширювати і зберігати інформацію в усній, письмовій або іншій формі, за допомогою витворів мистецтва, літератури, засобів масової інформації, засобів зв'язку

(комп'ютерній, телефонній мережі і тому подібне) або інших засобів по вибору дитини. Дитині забезпечується доступ до інформації і матеріалів з різних національних і міжнародних джерел, особливо тих, які сприяють здоровому фізичному і психічному розвитку, соціальному, духовному і моральному добробуту» [2]. Таким чином, для реалізації вказаних можливостей одним з основних прав, яке необхідно дитині, є право на доступ до Інтернету.

Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та Пояснювальний меморандум до нього визначають право на доступ до Інтернету як важливий засіб для реалізації прав та свобод людини, а також засіб для її участі в демократичних процесах [6]. Розуміти це право можна максимально широко: від використання будь-якою особою будь-яких пристроїв для реалізації права доступу до інформаційних технологій, сприяння органами державної влади та місцевого самоврядування реалізації доступу до Інтернету до заборони дискримінації за будь-якою ознакою в реалізації вказаного права та позбавлення зазначеного права лише за рішенням суду. Зазначене право не залежить від мети його використання: у тому ж ступені, в якому у кожної людини є право на навчання, отримання інформації й вираження політичних переконань з допомогою Інтернету, у неї є право використовувати Інтернет з розважальною, комунікаційною та іншою метою.

Дитина, яка використовує своє право на доступ до Інтернету як складову таких прав, як право на свободу вираження поглядів та інформацію, свободу думки, об'єднань, право на освіту, одночасно в ході реалізації своїх прав може отримати і шкідливу для неї інформацію, а також піддатися іншим ризикам, таким як:

- незаконний збір особистих даних в Інтернеті;
- порносайти, фотографії, відео тощо;
- фітінг – інтернет-шахрайства, пов'язані з обманом користувачів за допомогою фальшивих вебсторінок або посилань;
- спам – небажані повідомлення електронної пошти, які зазвичай відправляються з метою безпосереднього маркетингу;
- дитяча порнографія;
- виманювання грошей шляхом шахрайства;
- хакерство – діяльність особи, яка зламує інформаційну мережу чи систему організації або використовує її, не маючи на це дозволу;
- розмови на тему сексу, «чіпляння» до дітей в Інтернеті;
- порушення авторського права;
- торгівля дітьми, вербування;
- інтернет-залежність – нав'язливе бажання підключитися до Інтернету і хвороблива нездатність вчасно відключитися від Інтернету;

– переслідування, залякування та жорстоке поводження з дітьми в мережі [9].

Тому реалізація дітьми права на доступ до Інтернету вимагає від держави забезпечення ще низки їх прав, таких як: право на приватне життя і захист персональних даних, право на безпечне користування Інтернетом, право на повагу до честі та гідності дитини, право звернутися за захистом тощо.

У доповіді ОБСЄ щодо доступу до Інтернету як реалізації основоположного права людини наголошується, що право на свободу самовираження має бути універсальним, включно з технологією, яка робить його можливим. Утім особливо підкреслюється необхідність вжити додаткових заходів для забезпечення прав в Інтернеті вразливих груп, таких як діти [16]. Отже, право дитини на доступ до Інтернету разом з можливостями, передбаченими зазначеним правом, характеризується також як право на особливу турботу і допомогу дитині в інтернет-середовищі. У зв'язку з цим державами й родиною можуть бути прийняті заходи щодо обмеження чи призупинення використання Інтернету з метою запобігання порушенням прав дітей, проте такі заходи мають бути співмірними і не перешкоджають вільному поширенню інформації в мережі Інтернет. Обмеження можуть накладатися на такі висловлювання, в яких містяться заклики до дискримінації, ненависті або насильства. Таку позицію підтримує і Європейський суд з прав людини, зазначаючи, що права неповнолітніх або молодих людей повинні захищатися в усіх обставинах, зважаючи на їх фізичну і душевну вразливість, і особливо тому, що вони можуть легко отримати доступ до інформації, вільно розміщеної в Інтернеті, або стати об'єктом сексуальних домагань в Інтернеті. Вплив інформації посилюється, коли її можна знайти в Інтернеті або навіть коли вона вказана на носії в громадському місці з посиланням на адресу сайту в Інтернеті. Два ці елементи повинні посилити зацікавленість держави вживати заходи щодо обмеження права на передачу інформації. Проте обмеження повинне бути співмірним відповідно до загальних принципів тлумачення ст. 10 Європейської конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ). Обмеження буде ще більше виправдано, якщо воно не перешкоджає висловлюванню думок за допомогою інших засобів передачі інформації [17].

Крім зазначеного, здійснення прав дитини на вільне вираження думки й отримання інформації може бути обмежено законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою відвертання безладів або злочинів, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню інформації, отриманої конфіденційно,

або забезпечення авторитету і безсторонності правосуддя [7].

Право на свободу вираження поглядів та інформації пов'язане з правом дитини на освіту, оскільки використання інформаційних технологій створює унікальну можливість для неї не тільки отримати додаткову інформацію, а й перевірити свої знання, уміння та навички. Всесвітня мережа Інтернет дає змогу збільшити кількість джерел пошуку навчального матеріалу, розвивати в дитині навички й уміння інформаційно-пошукової діяльності, об'єктивно оцінювати знання й уміння в стислі терміни.

Кожна дитина повинна мати можливість доступу до освітніх, культурних, наукових, навчальних ресурсів з метою саморозвитку та навчання. Право на освіту закріплене в ст. 2 Протоколу 1 до ЄКПЛ. Рекомендація CM/Rec(2014)6 Комітету міністрів державам-членам про заходи підвищення цінності Інтернету як суспільно важливого ресурсу закликає до створення і розвитку доступу до навчального, культурного та наукового контенту в цифровій формі з наданням можливостей для самовираження всім культурам і доступу до Інтернету всіма мовами включно з мовами корінних/нечисленних народів. Діти повинні мати можливість вільного доступу до наукових і культурних здобутків в Інтернеті, що фінансуються державою. Також у рамках розумних обмежень має бути забезпечений доступ до цифрових матеріалів, що є суспільним надбанням [7].

Активне використання дітьми мережі Інтернет та непоодинокі випадки порушення їх прав в інтернет-середовищі ставлять перед державою завдання забезпечення права на приватне життя і захист персональних даних дітей. Приватне життя – це поняття, для якого не існує вичерпного визначення. Європейський суд з прав людини підкреслює, що ст. 8 ЄКПЛ охоплює широке коло інтересів, зокрема приватне і сімейне життя, житло і кореспонденцію, пошту, телефонні розмови [11], діяльність професійного або підприємницького характеру [12] та ін.

Найкращий спосіб забезпечення недоторканності приватного життя — це анонімний доступ і анонімне використання послуг, анонімні засоби здійснення платежів. Там, де це можливо, необхідно з'ясувати наявність технічних засобів забезпечення анонімності [8]. Проте повна анонімність не завжди можлива через законодавчі обмеження країн. У такому випадку, якщо це дозволено законодавством, дитина може використовувати псевдонім, що дозволить знати її персональні дані лише постачальникові послуг Інтернету. Дітям необхідно пояснювати, що їм слід з обережністю ставитися до сайтів, де вимагається особиста інформація в розмірі більшому, ніж це необхідно для входу на сайт, чи де не пояснюється, для чого необхідна така інформація.

Право дітей на приватне життя в мережі Інтернет було предметом розгляду в низці справ у Європейському суді з прав людини. Фізичний і духовний добробут дітей належить до найважливіших аспектів їхнього права на приватне життя. Незважаючи на те, що Європейський суд при захисті норм моральності, зважаючи на відносний характер концепцій моралі в європейській правовій сфері, надає Державам певні межі свободи розсуду [10], відносно прав неповнолітніх осіб він роз'яснив, що особа юного віку знаходиться в уразливому положенні. Це спричиняє різні наслідки, коли питання стосується Інтернету. На держави-члени покладено позитивні зобов'язання щодо забезпечення ефективного дотримання цього права. Так, в одній зі справ, коли на сайті знайомств була розміщена реклама сексуального характеру від імені заявника, 12-річного хлопчика, без його відомо, Суд постановив, що оголошення сексуального характеру на сайті знайомств в Інтернеті, що стосується 12-літньої особи, тягне фізичний і моральний ризики для дитини, від яких їй потрібний належний захист. Це потребує від Держав вжиття заходів, розроблених для забезпечення недоторканності приватного життя. Можливість отримання компенсації від третьої сторони, у даному випадку – постачальника послуг, не є належним засобом правового захисту. Необхідний саме доступний засіб правового захисту, завдяки якому можна ідентифікувати і притягнути до відповідальності дійсного злочинця, у даному випадку – особу, яка помістила оголошення, і забезпечити отримання жертвою фінансового відшкодування від цієї особи. Попри те, що свобода висловлювання думки і конфіденційність комунікацій мають первинне значення і користувачі засобів зв'язку і інтернет-послуг повинні мати гарантії недоторканності їх приватного життя і поваги свободи вираження ними думки, такі гарантії не є абсолютними і повинні поступатися іншим законним вимогам, таким як відвертання безладу або злочину або захист прав і свобод інших осіб. Держава також не могла стверджувати, що не мала можливості встановити систему захисту дітей від домагань педофілів через Інтернет, оскільки поширена проблема статевих злочинів по відношенню до дітей і небезпека використання Інтернету зі злочинною метою були широко відомі в той час, коли стався інцидент. Таким чином, законодавчо Держава повинна була встановити рамки для узгодження цих конкуруючих інтересів. Оскільки цього не відбулося на момент скоєння злочину, Суд визнав Державу у справі такою, що порушила право хлопчика на повагу до його приватного життя [13].

Стосовно надання інформації про особу неповнолітніх, замішаних в інциденті сексуального характеру, Суд пояснив, що той факт, що особа є неповнолітньою, може обмежити свободу преси. У разі

скоєння злочину неповнолітнім, проти якого не можна порушити кримінальну справу, право журналіста на передачу інформації про серйозний злочин, що зазвичай надається журналістам для того, щоб вони могли інформувати громадськість про кримінальні розгляди, повинно поступитися праву неповнолітнього на ефективний захист його приватного життя [14]. Неодноразова вказівка в пресі особи неповнолітнього, що підозрюється у скоєнні насильницького злочину, завдає шкоди його моральному і психологічному розвитку і його приватному життю. Це може виправдати винесення ухвали проти журналіста в цивільному порядку за результатами розгляду позову про дифамацію, навіть якщо особиста інформація вже була надбанням громадськості, оскільки вона знаходилася в Інтернеті. Таким чином, позиція Суду зводиться до того, що неповнолітнім особам повинен надаватися спеціальний захист від втручання в їх фізичний, психічний чи моральний добробут. Без відповідного захисту неможливо забезпечити такі важливі права дитини, як право на безпечне користування Інтернетом та право на повагу до честі та гідності в мережі, право на подання скарг про порушення прав, їх ефективний захист тощо.

Всеукраїнське соціологічне дослідження, проведене Інститутом соціології НАН України ще в 2009 р., виявило тривожні тенденції: понад 28% опитуваних дітей готові надіслати свої фотокартки незнайомцям у мережі; 17% без коливань діляться інформацією про себе і свою родину (адреса, професія, графік роботи батьків, наявність цінних речей у домі тощо); 22% дітей періодично потрапляють на сайти для дорослих; 28% дітей, побачивши в Інтернеті рекламу алкоголю або куріння, хоча б один раз спробували їх купити, а 11% – спробували купувати наркотики; близько 14% опитуваних час від часу відправляють платні SMS за бонуси в онлайн-іграх і лише деякі звертають увагу на вартість послуги. Лише у 18% випадків дорослі перевіряють, які сайти відвідує дитина, тільки 11% батьків знають про такі онлайн-загрози, як «дорослий» контент, азартні ігри, онлайн-насилля, кіберзлочинність [1]. На сьогодні ситуація не змінилася на краще. Тобто діти, щодня користуючись мережею Інтернет, стоять перед загрозою нових хвиль насильства, жорстокого поведіння, втручання у приватне життя й посягання на майно.

Жорстоке поведіння з дітьми в мережі Інтернет – це будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального, економічного чи соціального насильства над дитиною в мережі Інтернет [3]. Особливо гостро в цьому аспекті стоїть питання дитячої порнографії. Діти є легкодоступними, а дитяча порнографія, у свою чергу, є простою і недорогою у виробництві, а тим більше в тих умовах, коли на неї є

величезний споживчий ринок. Поширення дитячої порнографії є однією з форм комп'ютерної злочинності, для боротьби з якою необхідні не тільки заходи з боку держави, а й відповідні форми міжнародного співробітництва у здійсненні розслідування, судового переслідування та покарання осіб, які скоюють такого роду злочини.

Згідно з приписами ст. 20 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, ратифікованої 20.06.2012 р., термін «дитяча порнографія» означає будь-які матеріали, які візуально зображують дитину, залучену до реальної або модельованої явно сексуальної поведінки, чи будь-яке зображення дитячих статевих органів, здебільшого із сексуальною метою [4]. Збільшення вразливості дітей до сексуальної експлуатації є результатом зростання рівня бідності, соціальної та гендерної нерівності, поширення наркоманії та алкоголізму, зростання попиту на сексуальні послуги дітей, погіршення екологічного стану, поширення ВІЛ-інфекції та СНІДу, зростання кількості випадків певних форм сексуальної експлуатації дітей та підлітків, у тому числі за допомогою мережі Інтернет та інших новітніх технологій, тощо.

Позиція Європейського суду з цього питання зводиться до того, що Держава повинна встановити нормативно-правову базу, що дозволяє захищати різні інтереси, але передусім інтереси дитини. Підтримка переважаючого значення вимоги конфіденційності не виправдана, якщо це перешкоджає проведенню ефективного розслідування у разі, коли необхідно було зобов'язати постачальника послуг Інтернету розкрити особу, що помістила оголошення сексуального характеру відносно неповнолітнього [13].

На сучасному етапі інтеграції у світове співтовариство в нашій країні досі не вироблені механізми забезпечення та захисту прав і інтересів неповнолітніх осіб в Інтернеті. Прийняття Україною Кодексу щодо захисту дітей від жорстокого поведіння в мережі Інтернет певною мірою є спробою поставити під контроль та забезпечити реалізацію окремих прав дитини в Інтернеті й спрямовано на боротьбу зі шкідливим для дітей інтернет-контентом. Основним завданням Кодексу є об'єднання провайдерів інтернет-послуг у боротьбі з проблемою поширення дитячої порнографічної продукції та матеріалів, що пропагують жорстоке поведіння з дітьми. Велику роль у реалізації та захисті прав дітей повинні відігравати батьки та викладачі, які повинні надавати допомогу дітям благотворно та творчо використовувати можливості, що надаються Інтернетом.

Висновки. Інтерактивний характер Інтернету надає багато можливостей для розвитку медійної грамотності, яка формує аналітичні навички та мислення у дитини й дає поштовх до інновацій і твор-

чості. Право на доступ до Інтернету та, як наслідок, розвиток інформаційної грамотності важливі для дитини, щоб надати їй можливість безпечно адаптуватися до нових технологій, що постійно розвиваються, а також у більш широкому сенсі, щоб сфор-

мувати свій особистий світогляд. Проте все вищезазначене неможливе без захисту з боку держави прав дітей в Інтернеті та забезпечення належної інформаційної безпеки, що є одним із показників фактора якості життя дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека дітей в інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/59/196/korinf19/bezditvinet/>.
2. Про охорону дитинства [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: <http://meget.kiev.ua/zakon/zakon-ob-ohrane-detstva/>.
3. Кодекс щодо захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет та Інтернет-ресурсах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/20120221130217_final_text%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/20120221130217_final_text%20(1).pdf).
4. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства [Електронний ресурс] : ратифік. 20.06.2012. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4988-17>.
5. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-768 від 06.11.09 «Про захист дітей та молоді від негативних інформаційних впливів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://coolschool1.at.ua/load/pro_zakhist_ditej_ta_molodi_vid_negativnih_informacijnih_vpliviv/2-1-0-121.
6. Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум (Рекомендація СМ/Rec(2014)6 Комітету міністрів країнам-членам щодо посібника з прав людини для Інтернет-користувачів – пояснювальний меморандум) [Електронний ресурс] : пер. укр. мовою. – К. : Інжиніринг, 2015. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Posibnuk_z_prav.
7. Рекомендація СМ/Rec(2014)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо посібника з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Posibnuk_z_prav_ludijn_for_web%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Posibnuk_z_prav_ludijn_for_web%20(1).pdf).
8. Рекомендація № R(99)5 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи по захисту недоторканності приватного життя в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medialaw.org.ua/library/rekomendatsiyar-99-5-shhodo-zahystu-nedotorkannosti-pryvattogo-zhyttya-v-interneti/>.
9. Сокол І. М. Коли необхідно вчитись безпечному інтернету [Електронний ресурс] / І. М. Сокол // Проблеми безпеки в Інтернеті. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/komp_2012_8_9.pdf.
10. Справа Акдаш проти Туреччини [Akdaş v. Turkey] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_Internet_RUS.pdf.
11. Справа «Класс та інші проти Німеччини» (Klass and Others v. Germany), № 5029/71, § 41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=532>.
12. Справи «Ротару проти Румунії» (Rotaru v. Romania), № 28341/95; «Р. Г. і J. Н. проти Сполученого Королівства» (P. G. and J. H. v. UK), № 44787/98; «Пек проти Сполученого Королівства» (Peck v. UK), № 44647/98; «Пеппі проти Сполученого Королівства» (Peppu v. UK), № 63737/00; «Аманн проти Швейцарії» (Amann v. Switzerland), № 27798/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=212>; <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=308>; <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=419>.
13. Справа «К. У. проти Фінляндії» (K. U. v. Finland) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cases.legal/en/act-echr1-117361.html>.
14. Справа «Aleksey Ovchinnikov проти Росії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mmdc.ru/praktika_evropejskogo_suda/praktika_po_st10_evropejskoj_konvencii/delo_alekseya_ovchinnikova_protiv_rossii/.
15. Справа «К. У. проти Фінляндії» (K. U. v. Finland) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cases.legal/en/act-echr1-117361.html>.
16. Yaman Akdenian «Freedom of Expression on the Internet» – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/fom/105522?download=true>.
17. Швейцарское движение разлитов против Швейцарии [Mouvement Raelien Suisse v. Switzerland], жалоба № 16354/06, §§ 54–58 [Електронний ресурс] : Постановление от 13 янв. 2011 г. – Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_Internet_RUS.pdf.

REFERENCES

1. Bezpeka ditei v Interneti [Child Safety Online]. *old.mon.gov.ua*. Retrieved from <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/59/196/korinf19/bezditvinet/> [in Ukrainian].

2. Закон Ukrainy «Pro okhoronu dytynstva» vid 26.04.2001 №2402-III [Child Safety Online]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine. 2001, №30, st.142 [in Ukrainian].
3. Kodeks shchodo zakhystu ditei vid zhorstokoho povodzhennia v merezhi Internet ta Internet-resursakh [Code to protect children from abuse on the Internet and Internet resources]. *la-strada.org.ua*. Retrieved from http://www.la-strada.org.ua/ucp_file.php?c=6EOByuhzHD1RSsAyG4Um5rIaso73pc [in Ukrainian].
4. Konventsia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta seksualnogo nasylstva, ratyfikovanoi vid 20.06.2012. [The Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, ratified on 20.06.2012]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_927 [in Ukrainian].
5. Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy №1/9768 vid 06.11.09 «Pro zakhyst ditei ta molodi vid nehatyvnykh informatsiinykh vplyviv» [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine №1 / 9768 from 06.11.09 «On protection of children and young people from the negative impacts of information»]. *coolschool1.at.ua*. Retrieved from http://coolschool1.at.ua/load/pro_zakhist_ditej_ta_molodi_vid_negativnykh_informacijnykh_vplyviv/210121 [in Ukrainian].
6. Posibnyk z prav liudyny dlia Internetkorystuvachiv ta poiasniuvalniy memorandum (Rekomendatsiia SM/Rec(2014)6 Komitetu ministriv krainam-chlenam shchodo posibnyka z prav liudyny dlia Internet-korystuvachiv – poiasniuvalniy memorandum). Perekl. ukr. movoiu [Manual on Human Rights for Internetkorystuvachiv and explanatory memorandum (Recommendation CM / Rec (2014) 6 of the Committee of Ministers to member states on the manual on human rights for Internet users - the explanatory memorandum). Trans. from English into Ukrainian.]. K. : Inzhynirynh, 2015. *rm.coe.int*. Retrieved from <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?docu mentId=09000016802e3e96> [in Ukrainian].
7. Rekomendatsiia CM/Res(2014)6 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo posibnyka z prav liudyny dlia Internet-korystuvachiv ta poiasniuvalniy memorandum. [Recommendation CM / Res (2014) 6 of the Committee of Ministers to member states on the manual on human rights for Internet users and explanatory memorandum]. *refworld.org.ru*. Retrieved from <http://www.refworld.org.ru/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55cb538a4> [in Ukrainian].
8. Rekomendatsiia № R(99)5 Komitetu ministriv derzhavam-chlenam Rady Yevropy po zakhystu nedotorkanosti pryvatnogo zhyttia v Interneti [Recommendation № R (99) 5 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the protection of privacy on the Internet]. *medialaw.org.ua*. Retrieved from <http://medialaw.org.ua/library/rekom endatsiyar995shhodozhystunedotorkannostipryvatnogozhyttiyavinterneti/> [in Ukrainian].
9. Sokol I. M. (2012) Koly neobkhidno vchytys bezpechnomu internetu. [When you need to learn safe Internet]. *Problemy bezpeky v Interneti – Security problems in the Internet*. 8. 28–29 [in Ukrainian].
10. Sprava Akdash proty Turechchyny [Akda& №351; v. Turkey] [The case against Turkey Akdash [Akda №351 v. Turkey]]. *echr.coe.int*. Retrieved from http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_Internet_RUS.pdf [in Ukrainian].
11. Sprava «Klass ta inshi proty Nimechchyny» (Klass and Others v. Germany), №5029/71, §41 [Case «Klass and Others v Germany» (Klass and Others v. Germany), №5029 / 71, §41]. *eurocourt.in.ua*. Retrieved from <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=532> [in Ukrainian].
12. Spravy «Rotaru proty Rumunii» (Rotaru v. Romania), №28341/95; «P. G. i J. H. proty Spolucheno ho Korolivstva» (P. G. and J. H. v. UK), №44787/98; «Pek proty Spolucheno ho Korolivstva» (Peck v. UK), №44647/98; «Perri proty Spolucheno ho Korolivstva» (Perry v. UK), №63737/00; «Amann proty Shveitsarii» (Amann v. Switzerland), №27798/95 [Cases «Rotaru against Romania» (Rotaru v. Romania), №28341 / 95; «P. G. i J. H. v United Kingdom »(P. G. and J. H. v. UK), №44787 / 98; «Peck v United Kingdom» (Peck v. UK), №44647 / 98; «Perry v United Kingdom» (Perry v. UK), №63737 / 00; «Amann against Switzerland» (Amann v. Switzerland), №27798 / 95]. *eurocourt.in.ua*. Retrieved from <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=212>; <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=308>; <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=419> [in Ukrainian].
13. Sprava «K. U. proty Finliandii» (K. U. v. Finland) [Case «K. U. vs Finland »(K. U. v. Finland)]. *cases.legal/en*. Retrieved from <https://cases.legal/en/actechr1117361.html> [in Ukrainian].
14. Sprava «Aleksy Ovchinnikov proty Rossii». [Case «Alexey Ovchinnikov against Russia»]. *mmdc.ru*. Retrieved from http://www.mmdc.ru/praktika_evropejskogo_suda/praktika_po_st10_evropejskoj_konvencii/delo_alekseya_ovchinnikova_protiv_rossii/ [in Ukrainian].
15. Sprava «K. U. proty Finliandii» (K. U. v. Finland) [Case «K. U. vs Finland »(K. U. v. Finland)]. *cases.legal/en*. Retrieved from <https://cases.legal/en/actechr1117361.html> [in Ukrainian].

16. Yaman Akdenian «Freedom of Expression on the Internet» 2012 *osce.org*. Retrieve from <http://www.osce.org/fom/105522?download=true> [in English].
17. Shveitsarskoe dvyzhenye raelytov protyv Shveitsaryy [Mouvement Raelien Suisse v. Switzerland], zhaloba № 16354/06, §§ 54 58, Postanovlenye ot 13 yanvaria 2011 [The Swiss movement raelitov against Switzerland [Mouvement Raelien Suisse v. Switzerland], the complaint № 16354/06, §§ 54 58 Resolution of January 13, 2011]. *echr.coe.int*. Retrieved from http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_Internet_RUS.pdf [in Russian].

Е. А. ГОНЧАРЕНКО

кандидат юридических наук, доцент кафедры государственного строительства и местного самоуправления Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПРАВО НА ДОСТУП К ИНТЕРНЕТУ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРАВ РЕБЕНКА

В статье рассмотрено право ребенка на доступ к Интернету как составляющая таких прав ребенка, как право на свободу выражения мнения и информацию, свободу мысли, право на образование, право на частную жизнь и защиту персональных данных, право на безопасное пользование Интернетом, право на уважение чести и достоинства ребенка. Сосредоточено внимание на преимуществах и рисках, которым может подвергнуться ребенок в ходе реализации указанных прав. Представлена позиция Европейского суда по правам человека по защите прав детей в сети Интернет.

Ключевые слова: права, ребенок, Интернет, защита, частная жизнь, информация.

O. A. GONCHARENKO

Candidate of legal Sciences, Associate Professor of the Department of State Construction of Yaroslav Mudryi National Law University

THE RIGHT TO ACCESS TO THE INTERNET AS A COMPONENT OF CHILDREN'S RIGHTS

Problem setting. In the context of information technology development more and more children use the Internet and the opportunities available in the course of network using. In this regard the question of children's and youth's protection from the negative information that poses a threat to their physical and intellectual development, moral and psychological condition has been arisen. Free access to virtual network (except the endless possibilities for child) can create a truly alarming problems associated with non-compliance with child's rights in the information environment. So the main interest in this subject connected with the issue of children's protection in the virtual network, inasmuch as a child, because of his physical and mental immaturity, needs special safeguards and care, including appropriate legal protection.

Analysis of recent research and publications. The issue of children's rights protection in the Internet environment recently became the subject of foreign and ukrainian scientists studying among them: A. van den Born, V. O. Markov, K. B. Levchenko, I. M. Ruschenko and others.

Target of research. The aim of the study is to analyze the right on access to the Internet as part of other children's rights and to analyze positions of the European Court of Human Rights on this issue for the formation of the national legal position on the enforcement of children's right on access to the Internet and protect their rights in the network.

Article's main body. The article deals with the children's right to access to the Internet as part of children's rights, as the right to freedom of expression and the right to information, as freedom of thought, the right to education, the right to privacy and protection of personal data, the right to safe Internet use, the right to respect for the dignity of the child. It's emphasized the benefits and risks that may undergo the child during the implementation of these rights. The information position of the European Court of Human Rights on the protection of children on the Internet has been outlined in this article.

Conclusions and prospects for the development. The interactive nature of the Internet provides many opportunities for the development of media literacy that forms the analytical skills and thinking of the child and gives rise to innovation and creativity. The right of access to the Internet and, consequently, the development of information literacy are important for the child to give him the opportunity to adapt to new constantly evolving technologies, and to form their own broadly worldview. However, all of the above mentioned are not possible without the state protection of children's rights in the Internet and without the providing adequate information security that is an indicator of the quality of children's life.

Key words: right, child, internet, security, privacy, information.